

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

46021, м. Тернопіль, вул. М.Грушевського, 8, тел. (0352) 52-07-88, факс 52-31-92

E-mail: oda@te.gov.ua, сайт: oda.te.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 00022622

№ _____

На № _____ від _____

**МІНІСТЕРСТВО РЕГІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ, БУДІВНИЦТВА
ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

***Про основні тенденції зміни значень
показників, що застосовуються для
розрахунку індексу регіонального
людського розвитку***

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 року № 1029 “Деякі питання удосконалення системи моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики”, листа Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.07.2018 року № 9/36-253-18 обласна державна адміністрація надає інформацію про основні тенденції зміни значень показників, що застосовуються для розрахунку індексу регіонального людського розвитку згідно з додатком.

Додатки: на 6 арк.

**Заступник голови обласної
державної адміністрації**

I.V.ВОНС

Суркова 52 24 43

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА
про основні тенденції зміни значень показників, що застосовуються
для розрахунку індексу людського розвитку
Тернопільської області

Довге та здорове життя

Середня очікувана тривалість життя при народженні протягом 5 років зазнав невеликих коливань та в 2017 році становив 73,58 років, що на 1,6 років більше, ніж в середньому по Україні.

Значний вплив на даний показник має ряд соціальних та екологічних чинників, а також демографічний розвиток, який призвів до змін вікової структури населення, збільшення відсотка людей у віці, старшому за працездатний, зменшення відсотка людей віком 0–15 років. Також, високим є загальний рівень захворюваності дітей, збільшується відсоток хронічних хворих та інвалідів, у тому числі підвищується дитяча інвалідність, існують проблеми у сфері репродуктивного здоров'я. Вплив цих та інших чинників призводить до скорочення тривалості життя населення загалом.

08.12.2017 року в області прийнята Комплексна програма «Здоров'я населення Тернопілля 2017-2021», яка дозволить запровадити системний підхід до вирішення сучасних проблем у сфері охорони громадського здоров'я з використанням сучасних інформаційних систем та залученням до реалізації програмних заходів органів державної і місцевої влади, громадських організацій і населення, зміцнити потенціал медичної галузі, підвищити її медичну, соціальну та економічну ефективність.

Загальний коефіцієнт приросту (скорочення) чисельності населення, на 1000 осіб наявного населення протягом останніх 5 років в області відбувається різке збільшення негативного показника приросту населення.

Причини спаду народжуваності, пов'язані зі здоров'ям: високе поширення хронічних хвороб, зокрема серед людей працездатного віку, нездоровий спосіб життя – нераціональне харчування, алкоголізм, тютюнопаління, низька фізична активність, малорухливий спосіб життя, а також міграційні процеси.

Значний вплив на даний показник має збільшення смертності у віці 0-17 років, на 1000 осіб відповідного віку. Провідними причинами смерті дітей у віці до одного року є перинатальна патологія, вроджені аномалії, хвороби нервової системи, нещасні випадки і хвороби органів дихання. В 2017 році від одного до вісімнадцяти років померло 49 дітей, у 2016 році – 44 дитини. Віком від одного до чотирнадцяти років померло 38 дітей. Основними причинами смертності є зовнішні причини, хвороби нервової системи, вроджені вади розвитку.

Також у 2017 році зареєстровано 64 5364 випадки хвороб системи кровообігу. Їх поширеність зросла на 0,9% і склала 75352,1 на 100 тис. дорослого населення, що свідчить про значне ураження дорослого населення. На осіб працездатного віку припадає 24 7253 випадки (38,3%).

Пріоритетом в області є охорона материнства та дитинства. На постійному контролі знаходиться питання дотримання законодавства про права дітей на охорону життя та здоров'я, забезпечення їх доступу до високоякісних медичних послуг, попередження інвалідності та смертності.

З метою зниження рівня дитячої смертності та якості надання медичної допомоги дітям наказом департаменту охорони здоров'я облдержадміністрації від 21 серпня 2014 року № 362 «Про затвердження заходів щодо зниження рівня дитячої смертності в області на період до 2017 року» затверджено заходи, на виконання яких проводилась робота з питань вивчення та аналізу випадків дитячої смертності, якості надання медичної допомоги і належним чином оцінювалась робота служби охорони материнства та дитинства.

Коефіцієнт смертності від навмисного самоушкодження, на 100 тис. осіб наявного населення – друга за чисельністю причина смертності серед молоді віком від 15 до 29 років. Протягом 5 років цей показник має тенденцію до зменшення та є майже в 2 рази меншим, ніж по Україні.

Причиною можуть бути психічні захворювання, депресія або такі соціальні фактори, як алкоголізм чи наркотична залежності, стресові фактори, такі як фінансова скрута чи труднощі в міжособистісних стосунках.

З метою попередження смертності від навмисного самоушкодження в області проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота із різними верствами населення, в тому числі в освітніх закладах, як в індивідуальній, так і в груповій формах, щодо пропагування цінності людського життя.

Добробут та гідні умови праці

Обсяг видатків місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) на одну особу.

Протягом 2013-2017 років показник постійно збільшувався та становив 11689,7 гривень на одну особу у 2017 році. Це пояснюється постійним зростанням видатків місцевих бюджетів області. Так, **за 2013 рік** видатки місцевих бюджетів Тернопільської області склали 5074 млн гривень, з них видатки загального фонду – 4690,9 млн гривень при плані 4772,3 млн гривень, або 98,3%, спеціального фонду – 383,1 млн гривень, що до плану на рік 456,9 млн гривень становить 83,8%.

За 2014 рік видатки склали 5533,5 млн гривень, з них загального фонду – 5000,6 млн гривень при плані 5081,4 млн гривень, або 98,4%, спеціального фонду – 532,9 млн гривень, що до плану на рік 601,8 млн гривень становить 88,6%.

За рахунок видатків загального фонду на заробітну плату з нарахуваннями на неї спрямовано 2834,6 млн гривень, оплату за спожиті бюджетними установами енергоносії та житлово-комунальні послуги – 278,2 млн гривень.

Рівень середньої заробітної плати в цілому по області зріс відносно 2013 року на 6,7% і становив 2487 гривень (середній рівень по Україні – 3439 гривень).

Видатки місцевих бюджетів області за **2015 рік** склали 7039,2 млн гривень, з них видатки загального фонду – 6369,5 млн гривень при плані 6491 млн гривень, або 98,1%, спеціального фонду – 669,7 млн гривень, що до плану на рік 789,3 млн гривень становить 84,8%.

На заробітну плату з нарахуваннями на неї направлено 3189,4 млн гривень, оплату за спожиті бюджетними установами енергоносії та житлово-комунальні послуги – 380,5 млн гривень.

У процесі внесення змін до планових показників протягом року збільшено обсяг видатків на захищені статті, в тому числі на оплату праці з нарахуваннями – на 405,1 млн гривень та на проведення розрахунків за комунальні послуги та спожиті енергоносії – 17,2 млн гривень.

За **2016 рік** видатки склали 9258,2 млн гривень, з них видатки загального фонду – 8205,9 млн гривень при плані 8291,1 млн гривень, або 98,9%, спеціального фонду – 1052,3 млн гривень, що до плану на рік 1123,3 млн гривень становить 93,7%.

За **2017 рік** видатки місцевих бюджетів області склали 12 336,1 млн гривень, що на 3077,9 млн гривень, або на 33,2% більше, ніж за 2016 рік. Зростання відбулось в основному за рахунок збільшення обсягу міжбюджетних трансфертів з державного бюджету, зростанням видатків на оплату праці з нарахуваннями у зв'язку з підвищенням оплати праці в бюджетній сфері та вжитими заходами по наповненню доходної частини бюджету та ефективному використанню бюджетних коштів.

Видатки загального фонду склали 11 122,5 млн гривень при плані 11 365,5 млн гривень, або 97,9%, спеціального фонду – 1213,7 млн гривень, що до плану на рік 1466,3 млн гривень становить 82,8%.

На заробітну плату з нарахуваннями на неї направлено 4771,1 млн гривень, оплату за спожиті бюджетними установами енергоносії та житлово-комунальні послуги – 456 млн гривень.

На постійному контролі знаходився стан виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ, недопущення заборгованості по заробітній платі та енергоносіях, затверджуються заходи щодо наповнення місцевих бюджетів, економного та раціонального використання бюджетних коштів, дотримання суворої бюджетної дисципліни, упорядкування мережі бюджетних установ, які фінансуватимуться за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Щорічно готуються пропозиції до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України щодо внесення змін до показників проектів місцевих бюджетів на відповідні роки та Бюджетного кодексу України, врахування яких дає можливість збільшити ресурс місцевих бюджетів області.

Так, враховані наступні пропозиції на 2018 рік в частині:

– надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг за рахунок коштів субвенції з державного бюджету із вилученням норми стосовно передачі бюджетних зобов'язань із вказаних пільг, які виникнуть на початку 2018 року, на місцеві бюджети;

- утримання ветеринарних лікарень та лабораторій з державного бюджету;
- передачі реверсної дотації з місцевих бюджетів в обсязі 50% (замість 80%) суми доходів, що перевищує значення індексу 1.1;
- конкретизації напрямків використання додаткової дотації на здійснення видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я;
- передачі на фінансування з обласного бюджету видатків на підготовку фахівців в державних вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації (з 11 ВНЗ передано 3).

Відношення середньої заробітної плати до мінімальної.

Упродовж 2013-2016 років спостерігалось зростання показника співвідношення середньої заробітної плати до мінімальної з 2,05 до 2,57 рази, а в 2017 році даний показник знизився до 1,74 раза. Однією з основних причин такої тенденції є те, що у 2017 році серед поданих вакансій у службу зайнятості лише по 3,8% вакансіях пропонувалась заробітна плата на рівні вищому від середньої по області, в той же час по 53,3% вакансіях – мінімальна заробітна плата.

Рівень працевлаштування зареєстрованих безробітних, відсотків до кількості громадян, які мали статус безробітного протягом року.

Аналіз динаміки показника з 2013 по 2017 роки свідчить спочатку про його спад, починаючи з 2016 року – про зростання. Так, у 2015 році цей показник склав 28,6%, у 2016 – 30,4%, а у 2017 – 33,7%. У 2017 році майже досягнуто найвищого рівня працевлаштування безробітних за останні п'ять років (у 2013 році – 33,8%). Слід відмітити, що за січень-липень 2018 року продовжують зберігатися позитивні тенденції даного показника. Рівень працевлаштування зареєстрованих безробітних склав 29,4% при 30% за аналогічний період 2017 року.

Негативний вплив на економіку, в тому числі і на ринок праці, мали соціально-економічні перетворення та військова агресія на сході України. Разом з тим, на рівень працевлаштування безробітних, які зареєстровані у службі зайнятості, негативно впливають наступні фактори:

- низький розмір заробітної плати, яку пропонують роботодавці в інформації про вакансії (92 % вакансій з заробітною платою меншою за її середньообласний розмір);
- високі вимоги роботодавців до претендентів на вакантні робочі місця та посади при низькому розмірі оплати праці;
- наявність заборгованості з виплат заробітної плати на підприємствах;
- «тіньова» зайнятість;
- трудова міграція за кордон;
- сільське безробіття (серед безробітних 56% є жителями сіл), в цей же час найбільше вакансій зосереджено на підприємствах м. Тернополя та Тернопільського району (55% – 80% від кількості вакансій, які подані роботодавцями в обласну службу зайнятості);

- диспропорція на ринку праці (станом на 01.08.2018 року 50% зареєстрованих безробітних мають одну або й більше вищих освіт, а в Тернопільському міськрайонному центрі зайнятості – 84%, в цей же час лише третина запропонованих роботодавцями вакансій – для службовців);

- небажання більшості зареєстрованих безробітних, які мають вищу освіти, проходити професійне перенавчання та здобувати робітничі професії.

На підвищення рівня працевлаштування зареєстрованих безробітних та збереження позитивної тенденції в останні роки певним чином вплинуло:

- реформування служби зайнятості в сервісну соціальну установу, запровадження нових форм та методів роботи з населенням та роботодавцями;

- збільшення кількості вакансій, які роботодавці подають в обласну службу зайнятості;

- використання фахівцями служби зайнятості інформації про вакансії, що отримані з інтернет ресурсів, засобів масової інформації, оголошень тощо для пропозицій роботи безробітним;

- наявності єдиної інформаційно-аналітичної системи в Державній службі зайнятості України, яка містить актуальні вакансії, що доступні в режимі онлайн для шукачів роботи з любого населеного пункту;

- запровадження сучасних електронних сервісів для населення та роботодавців з використанням інтернет ресурсів;

- використання інтернет ресурсів для презентації резюме шукачів роботи, відео-вакансій, проведення співбесід з роботодавцем в режимі онлайн тощо.

З метою підвищення рівня зайнятості населення, а також рівня працевлаштування зареєстрованих безробітних проводиться робота щодо детінізації економіки, створення сприятливого інвестиційного клімату з метою створення нових робочих місць, сприяння стабільному розвитку малого та середнього бізнесу, забезпечення доступності кредитів, введення на певний період пільгового оподаткування для окремих видів діяльності важливих для тих чи інших територій тощо.

Освіта

Чистий показник охоплення дошкільними навчальними закладами дітей віком три - п'ять років, відсотків до загальної кількості дітей такого віку.

Протягом 2013-2017 років показник постійно збільшувався та досягнув рівня 79,4%, що на 5,3 в.п. більше, ніж у 2013 році та на 4 в.п. більше, ніж в середньому по Україні.

Розвиток дошкільної освіти області забезпечується шляхом збільшення місць та підвищення рівня охоплення дітей дошкільною освітою. Мережа закладів дошкільної освіти області щорічно збільшується. У 2017 році відновлено роботу 5 закладів дошкільної освіти на більше 100 місць та відкрито 12 додаткових груп у постійно діючих закладах дошкільної освіти на 260 місць.

Згідно із розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2017 року № 861-р „Про затвердження Плану дій на 2017-2019 роки поетапного створення додаткових місць у закладах освіти для дітей дошкільного віку”

щороку в області відбувається розвиток варіативності дошкільної освіти і за змістом освіти, і за формами, і за напрямками роботи закладів та груп, зміцнення і розвиток матеріально-технічного та навчально-методичного забезпечення закладів дошкільної освіти.

Разом з тим, необхідно розширювати мережу закладів дошкільної освіти та створювати в них додаткові місця за рахунок завершення будівництва, здійснення реконструкції та капітального ремонту, відновлення роботи закладів дошкільної освіти, приміщення яких використовуються не за призначенням, уведення додаткових груп у функціонуючих закладах, реорганізації загальноосвітніх шкіл у навчально-виховні комплекси з відкриттям дошкільних груп, створення груп з короткотривалим перебуванням дітей при школах (особливо в сільській місцевості), підтримки розвитку мережі приватних навчальних закладів та освітньої діяльності фізичних осіб-підприємців у сфері дошкільної освіти.

Кількість випускників вищих навчальних закладів I-IV рівня акредитації, відсотків до загальної кількості населення у віці 25-70 років.

Протягом 2014-2016 років прослідковується тенденція щодо погіршення даного показника. Проте, за підсумками 2017 року показник дещо покращився та становив 1,6%. Причинами таких змін за останні п'ять років є:

- зменшення кількості закладів вищої освіти: у 2013 році – 33 заклади вищої освіти I-IV рівня акредитації різної форми власності, у 2017 році – 29;
- трудова міграція населення у віці 25-70 років за кордон, зміна місця проживання, а також проведення військових дій на сході України.

З метою інформування про можливість здобуття фахової вищої освіти населенням, управлінням освіти і науки облдержадміністрації, закладами освіти здійснюються відповідні профорієнтаційні заходи. Забезпечено постійне оновлення «Освітньої карти» області з інформацією про заклади вищої освіти за напрямками навчання в них, умови прийому та можливості подальшого працевлаштування.

Відповідно до компетенції на постійній основі проводяться консультації щодо навчання або підвищення кваліфікації за рахунок Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття для незайнятого населення та працівників різних галузей економіки регіону, а також щодо одержання ваучерів для навчання у Тернопільському обласному центрі зайнятості. Крім того, необхідно вживати заходів для підвищення затребуваності фахівців у різних галузях економіки та збільшувати можливості для працевлаштування.

**Заступник директора департаменту
економічного розвитку і торгівлі
облдержадміністрації**

О.В.КАЗМІРЧУК